

ROZMNAŻANIE WEGETATYWNE RÓZANECZNIKÓW

Jedną z grup krzewów ozdobnych mało u nas znanych i rozpowszechnionych, choć w wielu krajach stanowi dużą konkurencję dla róż, jest rodzaj Różanecznik (*Rhododendron*). Dla uniknięcia nieporozumienia trzeba wyjaśnić, że obejmuje on nie tylko gatunki o liściach zimotrwałych, ale również krzewy zwane azaliami, które zrzucają liście na zimę, jak np. nasza azalia pontyjska (*Rhododendron luteum* Sweet), albo je całkowicie lub częściowo zatrzymują (ulistnienie dimorficzne). Te ostatnie są zwykle drobnolistne. Należy do nich między innymi znana nam azalia doniczkowa o nazwie botanicznej *Rhododendron simsii* Planch, mylnie zwana *Azalia indica* Sims.

Jeżeli na temat wymagań uprawowych różaneczników ukazuje się w naszej prasie fachowej sporo informacji, to odnośnie ich rozmnażania wegetatywnego są one nie wystarczające i niepełne. Niedobór tych wiadomości jest chyba jedną z przyczyn zasadniczego błędu ogrodniczego nielicznych producentów tych krzewów, mianowicie kontynuowania generatywnego rozmnażania mieszańców różaneczników.

W przeświadczeniu, że jednym z głównych powodów słabego rozpowszechnienia uprawy tych krzewów jest niezajomość możliwości wegetatywnego rozmnażania, opracowaliśmy kalendarz i metody rozmnażania wymienionych roślin w produkcji towarowej i amatorskiej. Trzeba jednak podkreślić, że ich wyniki w wielkim stopniu uzależnione są od zachowania właściwej temperatury i wilgotności. Pod tym względem omawiane krzewy wykazują małą tolerancję, a odchylenia od wymaganych warunków rozmnażania odbijają się natychmiast na wynikach ilościowych.

W wegetatywnym rozmnażaniu różaneczników i azalii stosujemy także metody ogrodnicze, jak szczepienie, sadzonkowanie, odkłady ziemne i powietrzne. Terminy i warunki tych czynności przedstawiają się następująco:

Sadzonkowanie:

I. Różanecznik o liściach zimozielonych (hybrydy)

a) połowa lipca do końca września

Inspekt podwójny holenderski z ogrzewanym podłożem. Temperatura nie przekraczająca 24—26°C

b) od września do końca stycznia

Mnożarka z temp. 20—24°C

II. Azalia pontyjska i różne mieszańce (gandawskie, Kostera itp.).

Maj — czerwiec

Mnożarka lub inspekt podwójny holenderski zimny lub z ogrzewanym podłożem (lepszy)

III. Mieszańce azalii japońskich drobnolistnych jak grupa *Kurume*, *Arendsii* itp. oraz gatunki botanicznych różaneczników drobnolistnych jak *Rhododendron da-*

huricum L., *R. keleticum* F. Balf i Porrest, *R. saluenense* Franche, *R. russatum* F. Balf i Forrst itp. (wszystkie oprócz *R. dahuricum* L. są niskie lub karłowe). Połowa lipca do połowy września

Mnożarka lub inspekt jak wyżej.

Sadzonkom należy stworzyć warunki maksymalnej wilgotności powietrza przez szczelne przykrycie ich lekką folią lub oknami inspektowymi (również w mnożarce) (J. Berg, L. Heft 1969) tak aby przez kilka tygodni nie zaistniała potrzeba podlewania. Wilgotność podłoża umiarkowana, to znaczy nie powinno ono być mokre (rózaniczniki nie są roślinami bagiennymi) lecz lekko wilgotne.

Podłoże:

- 1) czysty piasek,
- 2) piasek + torf ogrodniczy 1:1,
- 3) perlit,
- 4) perlit + torf ogrodniczy 1:1.

Torf ogrodniczy kwaśny w każdym przypadku winien mieć dodatek węgla wapnia lub siarczanu wapnia (gipsu) w ilości 1 g na 1 l torfu.

Sadzonki różaniczników wielkolistnych (zimozielonych) najlepsze są cienkie i krótkie (J. Berg, L. Heft 1969), a więc uzyskane z wnętrza krzewu macierzystego. Sadzi się je w podłożu na głębokości kilku centymetrów, ścinając w dolnej części wzdłuż pędu pasek kory dla odkrycia kambium. Długość sadzonki w zależności od odmiany i gatunku 3—8 cm. Jako stymulatora używa się wyłącznie kwas beta-indolilomasłowy w formie pudru, w którym zanurza się dolny koniec sadzonki (Z. Terpiński 1971). Odmiany białe kwitnące mają większą zdolność ukorzeniania się, niż czerwone, a stosowana jako podkładka do szczepienia sadzonka biała kwitnącego mieszańca *R. Cunningham's White* daje przy sadzonkowaniu we właściwych warunkach temperatury i wilgotności wyniki pozytywne (100%). Przy sadzonkowaniu usuwa się nadmiar liści, pozostawiając 3—4 szczytowe, a jeśli są one duże, zmniejsza się je do połowy (O. Burchards 1966).

W przypadku azalii i innych grup mieszańcowych o liściach sezonowych, pędy na sadzonki powinny być zupełnie miękkie, niezdrewniałe.

Dla gatunków i odmian (mieszańców) drobnolistnych pędy na sadzonki winny być zdrewniałe.

Opis techniczny podwójnego inspektu holenderskiego znajduje się w podręczniku Z. Terpińskiego „Szkółkarstwo Ozdobne”.

Szczepienie:

Technika: kopulacja, w szparę, boczną szparę, boczna przystawka.

I. Różaniczniki wielkolistne — Podkładka: sadzonki 1—2 letnie *R. catawbiense* Michx cv. *roseum elegans*, *R. catawbiense* Michx cv. *grandiflorum*, *R. Cunningham's White*, lub siewki 3—5 letnie *R. catawbiense* Michx.

Terminy szczepienia:

- 1) Styczeń do połowy kwietnia.

Szklarnia, pod oknami inspektowymi lub pod folią (w mnożarce) z temp. 20—22°C.

Kopulacja.

2) Połowa kwietnia do końca maja.

Skrzynie inspektowe holenderskie, zimne lub podgrzewane (lepsze). Kopulacja.

3) Połowa sierpnia do połowy września.

Skrzynie inspektowe holenderskie nie ogrzewane. Temperatura nie przekraczająca 20°C. Przystawka boczna lub szpara boczna.

Ryc. 1. Metoda szczepienia w szparę różaneczników o pędach półdREWNIALYCH wg Edingera

4) Lipiec (metoda amatorska).

W gruncie. Owijanie lekko szczepionego miejsca wilgotnym mchem i nakrycie torebką foliową, związaną od dołu taśmą izolacyjną. Szczepienie w szparę (ryc. 1).

5) Wiosna — boczna przystawka (metoda amatorska).

Warunki mieszkaniowe, przykrycie rośliny szczepionej torebką foliową.

II. Azalie o liściach sezonowych i mieszańce (ganda wskie, Kostera itp.)

6) Koniec maja do połowy czerwca — (kopulacja).

Zimny inspekt holenderski temperatura nie może przekraczać 26—28°C. Jako zrazy pędy miękkie, których ostatni liść nie jest wykształcony.

Podkładka: Sadzonki 1—2 letnie odmiany „*Daviesii*” lub siewka 3—4 letnia *R. luteum* Sweet. lub *R. japonicum* Suring.

W każdym przypadku szczepienia obowiązuje ta sama zasada co przy sadzonkowaniu, tzn. maksymalna wilgotność powietrza, uzyskana przez szczelne nakrycie oknem inspektowym lub folią tak, aby przez kilka tygodni nie było potrzeby podlewania. Każda szpara w inspekcje powinna być zatkana. *R. catawbiense* Michx cv. *grandiflorum* i *R. catawbiense* Michx cv. *roseum-elegans* ukorzeniają się stosunkowo łatwo (J. Berg, L. Heft 1969). Sadzonki azalii pontyjskiej *R. luteum* mają tę wadę, że po ukorzeniu często przez cały rok nie wykazują żadnego rozwoju. Na marginesie mogę wspomnieć, że podobnie sadzonki *R. dahuricum* wykazywały tę samą cechę w hodowli prowadzonej przez inż. Węglowskiego, sadzonkowane we wrześniu i ukorzenie w ciągu 3 miesięcy, dopiero po upływie

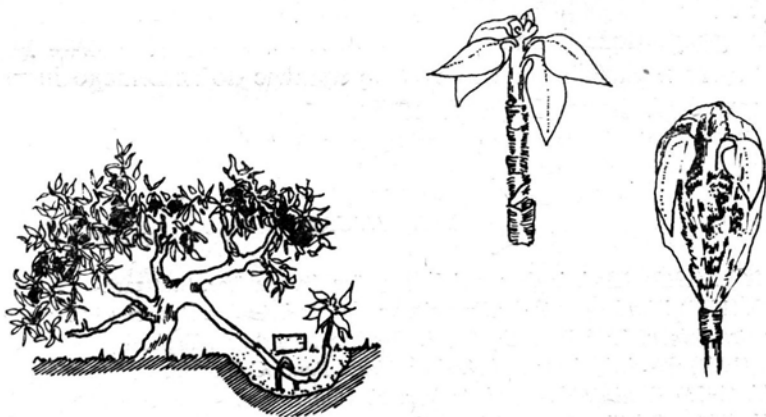
roku z niewiadomych powodów nagle zaczęły się rozwijać. Odmiana „*Daviesii*” tego mankamentu nie posiada.

Przy szczepieniu zimowym (styczeń—marzec) podkładka winna być przygotowana w szklarni.

Podobne wskazówki co do techniki szczepienia nie są ściśle obowiązujące, istnieje w tym zakresie duża tolerancja i opinie autorów są różne. Ze względu na organizację pracy w szczepieniu zimowym stosuje się kopulację, gdyż ścięta część podkładki jest materiałem do sadzonkowania (przy użyciu sadzonek jako podkładek). Uprzywilejowana winna być „boczna przystawka”, gdyż przy tej technice podkładka nie jest niszczone i szczepienie na niej można powtórzyć.

Odkłady

Odkłady ziemne są wykonywane według ogólnie przyjętych zasad w produkcji szkółkarskiej i dlatego szczegółowy opis tej metody jest zbędny (ryc. 2). Mimo pozornej prostoty ma ona poważne wady, jak długi okres ukorzenia się (co

Ryc. 2. Odkłady ziemne wg Edingera

najmniej półtora roku) oraz cechuje się małą wydajnością: mała ilość gałęzi, które można przygiąć do ziemi (T. F. La-Croix 1973). Istnieje jednak system odkładów powietrznych, dający lepszy efekt. Jeden wariant tej metody polega na podłużnym nacięciu w okresie wiosny pędu zesłorocznego, rozchyleniu tego nacięcia, obsypaniu wewnętrznych powierzchni nacięcia wysoko procentowym pudrem kwasu Beta-indololomasłowego, wetknięciu w szczelinę wilgotnego (ale nie mokrego) mchu, owinięciu tej części pędu również lekko wilgotnym torfowcem, a następnie folią, której dolny i górny brzeg uszczelniamy taśmą izolacyjną.

Długość nacięcia powinna wynosić około 5 cm, głębokość do połowy grubości pędu (Z. Terpiński 1971). Literatura amerykańska podaje inny wariant cięcia — ukośnie w poprzek pędu (P. Edinger 1973). Inne szczegóły tej metody, jak sto-

sowanie pudru kwasu Beta-indolilomastowego, torf i folia są identyczne. W ciągu jednego okresu wegetatywnego powinno nastąpić ukorzenie (ryc. 3). Jeśli nie nastąpiło, pozostawiamy przez zimę do następnego roku. Po stwierdzeniu uko-

Ryc. 3. Odkłady powietrzne wg Edingera

rzenia, pęd ten odcina się. Utworzone korzenie nie są jednak przystosowane do normalnego podłoża i dlatego po doniczkowaniu przy użyciu jako podłoża mieszaniny torfu z piaskiem należy roślinę wstawić do szczelnego inspektu i stopniowo hartować (J. Berg, L. Heft 1969).

LITERATURA

- Berg J., Heft L. (1969) *Rhododendron und Immergrüne Leubgehölze*. Stuttgart.
 Burchards O. (1969) *Wandlungen in der Vermehrung von Rhododendron Azaleen und immergrünen Gehölzen in den Letzten Jahren*, 1966 Deutsch. Rhod. Gesellsch. Jahrbuch. Bremen.
 Edinger Ph. (1973) *Rhododendrons and Azaleas Menlo Park*. California.
 La Croix T. (1973) *Rhododendron and Azaleas*. Newton Abbot.
 Terpiński Z. (1971) *Szkółkarstwo ozdobne*. Warszawa.

ALEKSANDER ŁUKASIEWICZ
 Ogród Botaniczny UAM

KRYTERIA WARUNKUJĄCE ROZWÓJ OGRODÓW BOTANICZNYCH

Celowość ochrony i rozbudowy istniejących ogrodów botanicznych oraz konieczność budowy nowych tego typu jednostek jest sprawą bezsporną i wysoce uzasadnioną. Odnosi się to zarówno do stale wzrastającej ich roli społecznej jak i naukowej oraz gospodarczej. Dalszy, bujny rozwój ogrodów botanicznych warunkowany jest następującymi kryteriami: